

Letnik XIV,
številka 1
(pomlad 2025)

Nebulæ

revija za sodobno književnost

KAZALO

PREVODI	3
Svetlana Vinjarski (prevedla Selma Skenderović)	4
***	4
POEZIJA	7
Aljaž Primožič	8
<i>Enajsti februar dva tisoč dvanajst, Beverly Hills</i>	8
<i>Vse, kar imam v omari</i>	9
<i>Sneg, ki nikoli ne neha padati</i>	10
Rok Sušnik	11
<i>Celična</i>	11
Ajda Štrmčnik	12
<i>S#!t happens</i>	12
PROZA	14
Branko Cvirn	15
<i>Pod vrhom</i>	15
Marina	28
<i>Zelena kapa</i>	28
Maja Čehovin Korsika	32
<i>*Sweet child, in time</i>	32
Tomo Podstenšek	38
<i>Junaki našega časa</i>	38
DRAMA	40
Nika Šoštarič	41
<i>Hiša na robu sveta (odlomek)</i>	41
ESEJI	50
ANEJ KOŠOROK	51
<i>Antigona, boj morale proti umu</i>	51

PREVODI

Svjetlana Vinjarski (prevedla Selma Skenderović)

zdaj razmišljam, slišalo se je
res se je slišalo, kako dihaš
in to je bilo moje prvo sinhronizirano nočno dihanje
in bila sem sveže spuščena kri za tvoje mlado meso
in imela sem vero vate
in slepo sem se razdajala
zdaj ti lahko povem
zdaj lahko končno priznam
vse noči sem budna varovala tvoje dihanje
skoraj nikoli nisem spala
samo na otrplem boku sem ležala
v tvoj profil zagledana
nisem imela drugih misli razen na tvojo lepoto in izboklino sredi tvojega vratu
ki se je dvigovala v valovih
in že zdavnaj sem te ljubila do samega konca ...
pričakati jutro z odprtimi očmi
zgodnja ura, ob kateri se zbudiš
edino to mi je v dnevu nekaj pomenilo
od tega prizora sem bila naspana
nikoli utrujena
nikoli zavita v samoto
vedela sem
vse, kar počneva med dvema prhama
moralo je biti natanko tu
moralo je biti natanko tako
tebi sem dobra

zate sem tukaj najboljša ...

menda zato, evo, tudi zdaj razmišljam
kako bi morda spet lahko poskusila kaj podobnega
če bi si lahko privoščila
mogoče še slišim tvoje dihanje
še vedno se prilegam tvojemu objemu
čeprav si, vidim, od takrat postal bolešno ožji
nisi več povsem simetričen
na eno oko sploh ne vidiš
z drugim se samo pretvarjaš, da gledaš
še to pod ustreznim kotom
kar je dobro
kar je pravzaprav res dobro
ker sem tudi jaz medtem izgubila vso ostrino po robovih
v mnogih pogledih sem vidno falična
in ti tako ali tako ne potrebuješ nobenega očesa, da mi pomežikneš

v moji biografiji
se ne more nič primerjati
s tem, kako je tvoj prihod
spremenil razporeditev atomov
kot telo, potopljeno v tekočino,
navidezno izgubi svojo težo
medtem ko me gledaš
že delno ne obstajam
olja z visokim faktorjem si ne mažem
fingiram zanimanje za ruski roman
na površini kože si sušim morsko sol
po naoljenem zorjenem stegnu
mi uhaja kaplja tvoje svobode
roke nimajo namena
ker se te ne dotikajo
hrbtenica kolonija estrogenih mravelj
migrirajo k tebi
besede ortopedski pripomočki
obupavajo nad učinkom
in že ljubim najin skupni izvor
tvojo težo priklicujem nase
doniram ti vitalne organe
bojim se prihodnjih osamljenosti
želim ostati preprih, ujet v zaveso
te konkretne moškosti
s tetovažo tvojega glasu odhajam k materi

POEZIJA

Aljaž Primožič

Enajsti februar dva tisoč dvanajst, Beverly Hills

Spuščaš se v kad, Whitney,
s podlahtnico božaš napol priprto pipo
in si prepevaš pesem z zadnjega albuma.

Sedem življenj nazaj si bila Kalipso.
Za roko si držala Odiseja,
zdaj pa se s težavo oprimeš keramičnih ploščic,
da ti ne zdrsne.
Ko se z obrazom naprej
prerineš čez milno peno,
odpreš usta in tvoja pljuča
se polnijo z vodo.
Praviš ji Jonsko morje.

Z vsako kapljico glasneje
slišiš podpalubje njegovih ladij.
Po zvoku pljuskanja veš,
da še zmeraj išče dom
- tako kot ti.

Vse, kar imam v omari

Dvanajst majic.

Strgane kavbojke.

Roza puli.

Črn puli.

Oranžen puli.

Kondomi in lubrikant.

Srajca z odpadlega maturantskega plesa.

Ponošene superge, ki jih že dolgo ne spravim na noge.

Kopalke.

Nekaj starih pesmi o tebi.

Suknjič.

Usnjena jakna.

Družinska fotografija, zataknjena za platnico knjige Oceana Vuonga.

Nekaj fantov, ki so želeli ostati tam.

Dva para kratkih hlač.

In volnen pulover, za katerega praviš,

da mi pristaja.

Sneg, ki nikoli ne neha padati

Naslednjič, ko prideš, s sabo prinesi zobno ščetko.

Pustila jo bova v kopalnici in se pretvarjala,

da si jo pozabil pri meni.

Prinesi svojo nežnost, prinesi svoje robate roke.

Prinesi svojo pižamo in polnilec za telefon.

Ugasni luči, zakleni vrata, tvoj predpražnik sem.

Prinesi svoje knjige, prinesi razpoke na ustnicah,

da se bova smejala mestu, kjer človek najprej popoka.

Prinesi psa, namišljene prijatelje, prinesi stare plesne čevlje.

Prinesi sneg, ki nikoli ne neha padati,

in jaz bom prinesel veter z Bajkalskega jezera.

Prinesi brisačo. Prinesi blazino.

Prinesi svoje oči. Prinesi svoje oči.

Tvoja usta so nabito polna potovalka.

Rok Sušnik

Celična

iz mojih jajčec se izleže kolonija *Drosophila melanogaster* za boga sem modelni organizem neustavljiv nepresihajoč vir inovacij kaj vse človek lahko preživi kakšna je natezna trdnost kdaj se zlomi psihično in fizično zanimivo zelo zanimivo kako nepravilnost metastazira šele v potomcih moja mati je mušica krhek porcelan jaz sem glina sežgana pri tisoč dvesto stopinjah Celzija adukt spermija in ovuma ujet v gozdu migetalk zasidran v prostoru telesa dokler me *deus ex machina* ne izdere iz maternice še enkrat še enkrat še enkrat nesmrtni ujetnik trenutka imenovanega življenje po apokalipsi se bo začela civilizacija spiralizacija obstoja se je pričela z velikim pokom spirala se širi in zažira v meje vesolja človek se odlušči v kozmični prah kot menstrualna kri dovolj bi bil že mali pok kje je pok kje je –
pok pok pok

Ajda Strmčnik

S#!t happens

Sejem te skozi sito.

Danes le 500 g.

In na tvoje robne sipine
raztrosim

ščepec soli,

preden te zalije kvasec
in te objame topla voda.

Jaz pa te pokrijem s krpo
in ti zašepetam:

pojdi spat,
rasti.

Zjutraj si mi zaupal,
da te ob večerih obiskuje poezija
in te oplazijo verzi
po potni koži
in končajo nekje v trebuhu,
ker ti še ni uspelo
v past ujeti vseh metuljev.

Plehek kruh je boljša vaba,
pomislim,

preden še enkrat pregnetem,
popravim recept ...

Bom drugič manj solila.

Včasih je v temi težko razločiti
eno polovico srca od druge.

Zato v skledo zdrsne

*beljak z rumenjakom,
rumenjak z beljakom.*

S#!t happens.

PROZA

Branko Cvirn

Pod vrhom

1. Vrhova

Ostra svežina, fascinanten razgled, objem neba in občutek uspeha so med končnim prebijanjem na vrh delovali globoko sprostitveno in navdihujoče lepi ter trajali vse dokler nisem tik pod vrhom spoznal, da ima gora dva enakovredna vrhova brez jasne označitve, kateri je višji in je tisti, v katerega bi lahko vpisal svoje ime in posvetilo kot dokaz, da sem uspel.

Hodil sem z enega na drug vrh, stal pod njima, ju primerjal in ocenjeval, da bi odkril prevladujočega, vendar se je njuna višina spreminjala glede na moj položaj in držo telesa ter bila odvisna od kota svetlobe in velikosti senc. Kdaj celo od tega, kateri mi je bil v določenem trenutku bolj ali manj všeč.

Zatopljenost v odkrivanje razlik je presekala močan udarec hladnega vetra, ki me je s pomočjo upora in teže nahrbtnika vrgel na tla. Zvlekel sem se v prelaz, se ulegel na nahrbtnik ter poskusil oceniti stanje vremena in lasten položaj. Sonce je odhajalo in mraz prihajal. Imel sem podplutbe in premalo toplih oblakov. Malo vode in nič hrane. Nekaj malega izkušenj in veliko volje. Bil omejen na vrhova in slabo viden. Podrejen sluhu in odvisen od dotikov. Izpostavljen. Slabo zaščiten. Prepuščen lastni iznajdljivosti in muhavosti vremena.

V odrgrinah od padca sem začutil boleč mraz. Na nebu odkrival nove in nove zvezde. Trk trpljenja in užitka sem doživel kot še en spopad dveh trajno prisotnih nasprotij in po tihem upal, da bosta tudi tokrat znala sobivati in se prelivati, kot jima je uspevalo ob bližajoči se ozdravitvi ali prihajajočem orgazmu.

Med opazovanjem oranžnega zatona sonca sem opazil, da se je vrhu približeval pretirano suh možki. Hodil je počasi in brezvoljno, brez da bi enkrat samkrat pogledal vrh ali ocenil pot pred seboj, kar sem razumel kot nespoštljivo in samovšečno. In glede na kraj in čas, kot neodgovorno in nevarno.

Tik pred vrhom je obstal in začel dvigovati in spuščati pogled v nebo in tla. Ujet med prihajajočim mrakom in zahajajočim soncem je deloval kot pokvarjena igrača. Groteskno drugačen. Brez da bi oddajal znake topline, zaskrbljenosti ali radovednosti. In se gibal, kot da je hotel izgledati strog in zoprn. Nedostopen. Odločen.

Sonce je začelo nadomeščati mesec. Z roko si je zakril oči, kakor da je ga motila naraščajoča svetloba lune. »Ni ti všeč?«, sem ga karseda glasno vprašal. Nejevoljno, govoreč bolj sam sebi, je zašepetal. »Pričakoval sem, da bom sam.« Ni odgovoril, ampak komentiral, kar je potrdilo moje dotedanje mnenje o njem. »Hodiš v mraku. Si brez opreme. Ne zanima te vrh. Kaj te žene?« Z oči je umaknil roko in pogledal v moj smer. »Nadzor.« Zvenel je resno, čeprav se mi je odgovor zdel smešen. »Nad kom? Se misi malo uštel?« Umaknil je pogled. »Nad sabo. Šele ko sem omejen, mi uspeva biti znosen.« Zvenel je, kot da mu je višina stopila v glavo. Pogledal me je in sledil mojem pogledu, ko sem se, da mi ne bi bilo treba komentirati njegovih izjav, zastrmel v vrhova.

Pričakoval sem, da bo zadnjo razlivajočo se svetlobo obzorja izkoristil za hiter prihod do vrha. On pa je samo stal, zato sem prisiljeno vljudno in vabeče dejal. »Zakaj ne prideš? Dokončáš začeto?« Sedel je in se obrnil stran od mene. »Ne zanima me.« Imelo me je, da bi ga zgrabil in zvelkel na vrh, kjer bi ugotovil, čemu se je odrekal. Trudil sem se ostati miren. Mu pokazati, kdo vse sem. »Pozen si. Zakaj?« Glavo je obrnil k nebu in se zastrmel. »Moral sem se jim izogibati. Uporabljati daljše poti. In ti? Zakaj si obstal?« Glede na način odgovarjanja in postavljanja vprašanj sem predvideval, da se je namenoma

sprenevedal in lagal, zato sem se v navalu jeze zlagal še sam. »Da bi ga izkusil v njegovi skrajni obliki. V nočni lepoti in polnočni moči. Boš videl, ko prideš ...« Dvignil je roko in me prekinil. »Utrujen sem. Potrebujem mir in počitek.« Stopil sem z enega vrha na drugega, in med hojo govoril počasi in glasno. »Tik pod vrhom?! Ne verjamem ti.« Vstal je in se zazrl v dolino. »Prepričuješ sam sebe. Dolgočasiš me.« Oči, ki so se navajale na temo, so se do konca razprle in usmerile vanj. »Žal mi je, da si obupal. Nekoč boš to obžaloval.« Med govorjenjem sem sam sebi zvenel pametno, po molku pa začel dvomiti, ali sem se izrazil dovolj jasno. Me bo razumel. Med plitvimi vzdihji je govoril z različno dolgimi premori. »Spominjaš me na zapor. V njem ni nikoli in nič tako, kot izgleda.« Vrgel me je iz tira. »Zapor? Kako je tam?« Zajel je sapo in govoril po zlogih. »Zanimivo in naporno. Govoriš, kar ti koristi. Vidiš, kar hočeš. Slišiš, kar moraš. In misliš na stvari, ki te držijo pokonci.« Nisem vedel, kaj naj rečem, kako naj komentiram, kaj naj vprašam, in čez čas, najbrž zato, da bi deloval kot žrtev, sem nadaljeval. »Si bil zaprt po nedolžnem?« Popraskal se je po glavi, kar sem razumel kot slab znak. »Govoril sem kar tako. Hotel sem, da utihneš.« Nesramno opombo sem poskusil preseči z neposrednostjo. »Utihi bom, če mi poveš, kdo točno si in kaj res hočeš.« Skomignil je in stopil korak v mojo smer. »Kdaj prijeten človek, ki ga komaj zadržujem, kdaj čudak, ki se ga ne znam in ne morem otresti.« Zvenel je, kot bi ne razumel sam sebe, zato me je začelo zanimati in skrbeti, s kom točno bom preživel noč. Na kaj naj se pripravim. Kaj naj pričakujem. »Si raje dober ali slab? V čem najbolj uživaš?« Deloval je, kot da me ni videl. »Slab, ko sem brez vsega. Dober, ko tega ne vem.« Tipaje sem šel do drugega, od njega bolj oddaljenega vrha in med tipajočo hojo v njegovih besedah iskal prikrit pomen. »Govoriš o mojem nahrbtniku? Palicah? Topli obleki? Preko noči si jih lahko razdeliva. Deliva na pol.« Zamahnil je, kot da ga nisem razumel. »Ne. Nič ne potrebujem. Ne še.« Takrat bi dal vse, da bi se na kratko razsvetlilo in bi videl njegov izraz na obrazu. »Ne veš. Ugibaš.« Njegov glas je bil vse bližje. »Ni potrebe, da te skrbi. Nočem tega, kar imaš

ti.« Počutil sem se, kot da me je vlekel v past. Me nalašč medel. In čez čas, da bi prekinil mučen molk, sem rekel: »Kakorkoli. In ne glede na najine besede je pred nama mrzla in temna noč. Hladen veter in izpostavljen vrh. Se zavedaš tega?« Zvenel je odločno. »Seveda. Podcenjuješ me. Napačno ocenjuješ. « Nisem in nisem mogel ugotoviti, ali sem se predstavljene moči in odločnosti bal ali veselil. Če mi bosta škodovali ali pomagali. »Se veseliš jutra?« Molčal je, kot da bi premišljeval o oddaljeni stvari in bil z mislimi nekje drugje. »Jaz se ga. Zelo! Da bom lahko končno odkril in vsemu svetu razkril, kateri vrh je višji.« Govoril sem s prekinitvami, saj sem pričakoval, da se bo mojim besedam smejal. Jih posmehljivo komentiral. »Lahko sta enaka. In potem?« Lunin sijaj je postajal svetlejši, zrak hladnejši. »Ne! Ni mogoče. Loči ju vsaj kak milimeter. Štrleči kamen ali odlomljena skala. Boš videl!« Obrnil se je proti luni. »Moram naprej. Nekam, kjer bom imel nadzor.« Za trenutek se mi je zdelo, da sem te besede že slišal. Hotel sem ga vprašati, kdaj jih je izrekel. Kje vse se je pred tem že potepal. Preden sem uspel še karkoli reči, se je začel oddaljevati. Sestopati. Postal sem nemiren. Se začel kriviti, ker bom po neumnosti ostal sam. »Počakaj! Ne odidi, preden ne odkrijem, kateri je višji!« Ni se ustavil, obrnil, še zamahnil ne, in v luninem odsevu je izgledal kot nekdo, ki je bežal pred celim svetom.

2. Meja

Izginjal je, kot da bi odtekala naplavljen voda. Najprej hitro in opazno, potem vse bolj počasi in še komaj vidno in si, razgaljen in izpostavljen, med padanjem kamenja ponavljal besede, ki sem jih šele z veliko napora in domišljije sestavil v smiselni vrstni red. »Vse o nas samih nam je znano, le da si resnice ne priznamo.« Spraševal sem se, ali je govoril sebi ali meni. Sploh komu. Jih je odkril sam ali le izrekel.

Sčasoma za njim ni ostalo nič oprijemljivega. Še senca svetlobe in toplina zraka, ki ju je med hojo za kratek čas uokviril in spremenil, ne.

Do jutra je bilo še zelo daleč. Zmrzal je prihajala skozi velika, na stežaj odprta vrata jasnega neba. Toplina je izginjala na osvetljeni strani lune. Na srečo je vsaj čas tekel različno hitro. Počasi, ko sem prisiljeno miroval. Neopazno, ko sem meril vrhova. Hitro, ko sem opazoval zvezde.

Med iskanjem zavetrja mi je nevarno zdrsnilo in ko sem se z veliko sreče ujel za kamen, sem si spontano zaželel, da bi krenil za njim. Ga izprašal o pomenu in namenu besed. In kot vedno sem tudi tokrat nehote pomislil na ceno. Na morebiten padec, izgubo poti, napad živali, tavanje brez smeri. Sklenil sem, da nisem mogel naprej. Ne preden ne bi izvedel, kateri je višji. Da bi dobil dosežek dokončen pomen. Jaz v očeh drugih novo, višjo realno vrednost.

Med opazovanjem noči sem poskušal vse slišano in videno osvetliti na novo. Dati besedam trajen pomen. Usodno težo. Jih predstaviti na način, da bi me preživele. Da bi jih lahko povedal kadarkoli in komurkoli. Celo na smrtni postelji drugim in sebi. »Vsi si želimo enakih stvari. Do katerih izberemo različne poti. Kar dela na začetku življenje zanimivo. A ga na koncu spremeni v grozljivo. Končnih odgovorov pa ni in ni.« Ja, noč v samoti te razgali in izpostavi skrite reči.

Začelo me je ostro zebsti. Najbolj v roke in noge. Iz nahrbtnika sem vzel rezervna oblačila in jih na hitro oblekel. Ovil na tesno, kolikor je šlo. Zleknil sem se med vrhova. Se trudil ostati zbran. Z načrtnim gibanjem premagati mraz. Med premikanjem nikamor pasti. Ne zboleti ali se poškodovati. Ne odnehati, preden ne bi razkril najvišjega vrha. Se vpisal. Zapisal med redke, ki jim je uspelo priti, ugotoviti in se dokazati. Pokazati, kaj zmorejo.

Mraz se mi je sčasoma zavlekel v skoraj vsak del telesa. Edina preostala stvar, ki bi me še lahko zaščitila pred mrazom, je bil nahrbtnik. Odločil sem se zlesti

vanj. Šlo je na tesno in le do pod ramen. Počutil sem se smešno. Se sam sebi zdel tuj. Kot da je z menoj upravljal del mene, ki sem ga zanikal. Ne priznaval ali prepoznal, drugi pa so vedeli zanj.

Krivdo za vse bolj čudno, napol sanjavo počutje sem poskušal zvaliti na noč in mraz. Neizkušenosť. Podzavesten strah pred nepredvidljivim. In kadarkoli sem pogledal v nebo, se mi je zdelo, da je del mene odhajal. Se z nekom nekje tam spajal. Počutil sem se, kot bi živel na luni.

Postalo me je strah. Šibkosti in nemoči pred močjo noči. In sem se hote usmeril v stvari, ki so me čakale zjutraj. Toplo sonce. Izmerjen vrh. Varno spuščanje. Potrditev drugih ljudi. In se zaklel, da bom za doživetje jutra naredil vse. Ne glede na ceno in posledice. Kot je trajni strah pred temo. Otrdel značaj.

Nahrbtnik je kje manj in kje bolj zadrževal toploto, in sčasoma se mi je uspelo deloma segreti. Naenkrat sem v vetru prepoznal glas. Sklepal, da je bila nočna žival. Odmev padle skale. Vrtinec, ki se je ujel med skale. Glas je sčasoma postajal boleč. In četudi sem se večkrat uščipnil, ni utihnil in se ni spremenil.

Zaklical sem v noč. Brez odziva. Se namenil spustiti nižje. Približati se zvoku. Ostal sem. Bil sem kot okamenel. Verjel, da bi me prej, preden bi prišel do zvoka, odnesel veter. Bi padel v prepad. Se izgubil. Ga nikoli našel. Našel mrtvega. Po neumnem in brez pomena ubil sam sebe. Odločil sem se ostati. Skriti glavo v nahrbtnik. In nehat poslušati. Se zatopil vase.

Med ne vem katerim poskusom se mi je uspelo zavleči v nahrbtnik vse do oči. Glas vetra je skoraj izginil. Mraz izgubljal na moči. Bil sem v položaju, ko sem lahko stvari le spremljal. Nič ustavil, ničesar spremenil, se pred nikomur ubranil. Občutek mi je bil všeč, saj sem zaradi nemoči lahko morebitne slabe stvari in krivdo prevalil na druge. Sam sebe imel rad še naprej in se enako cenil.

V izsiljenem položaju sem vse bolj užival. Poslušal in slišal. »Ko smo premagani ali zmagujemo, se ne znamo več nadzorovati.« In čeprav sem vedel, da sem misel sestavil sam, sem prikimal in se vetru zahvalil za navdih.

Poskusil sem zaspati. Brez uspeha. Tu in tam me je stresel veter, kdaj mraz, občasno nerazumljivi zvoki. Postajal sem utrujen. Potreboval zrak. Izvlekel sem glavo in globoko dihal. Pogled v zvezde me je prebudil do konca. Delovale so fascinantno privlačne in prijetne. Kot da bi vedele zame, in me opazovale. Hotel sem jih objeti. Se jih dotakniti.

Med stegovanjem in iztegovanjem sem se zaradi hladu vetra po neumnem podhladil, in začelo me je neznansko zebsti. Boleti telo. Na hitro sem se zvlekel v nahrbtnik vse do lasišča. Dlani sem sklenil v položaj za molitev in se osredotočil na stik rok. Ščasoma sem se pomiril. Besede, dejanja, misli in občutja so postale eno. Se navidezno združile v majhno piko, ki je tavalala po veselju. In ko sem od utrujenosti razklenil roke, je občutek blaženosti izginil.

Prevzela me je sladka izmučenost. Mraz je postal prijeten. Oči so se začele zapirati same od sebe in ni trajalo dolgo, da sem zadremal. Se nekajkrat na pol predramil z občutkom, da so se s prihodom na vrh pozabila in pobrisala vsa moja dvoumna in nesmiselna početja od prej. Sporna, nekoristna, in škodljiva. In da je z osvojitvijo vrha dobila preteklost nov, lažji pomen in sedanost pravljichen zven. Ja, samota me je namesto s pričakovano resnico soočila s sanjami.

3. Iz neba

Prebudil sem se. Počutil sem se izgubljeno. Premrzlo glavo izvlekel počasi in pazljivo. Nakazovalo se je jutro. Svetloba na obzorju je rastla, zvezde in luna so izgubljale sijaj. V zraku je bila posebna svežina in naokrog pravljicha tišina. Še zadnjič sem se do konca zavlekel v nahrbtnik in delno zaščiten pred ostrim jutranjim mrazom čakal na prve neposredne žarke sonca, ki bi me

ogreli in spravili v pogon. Med čakanjem sem iskal način, s katerim bi natančno določil najvišji vrh. Z vrvmi iz nahrbtnika, palicama, ki sta ležali v prelazu, jermeni, ovitimi okoli pasu. Ker z meritvami te vrste nisem imel skoraj nobenih izkušenj in sem premogel le nekaj borne teorije, sem se bal, da rezultatu ne bom nikoli povsem verjel. In se, brez slabe vesti, na koncu zavezal, da bom vrh v skrajnem primeru ustvaril. Vidno znižal enega od vrhov. Odneseš ali odbil večji kamen ali manjšo skalo. Šel do točke, da bom glede višine v vseh pogledih povsem prepričan.

Noč me je spremenila. Pomembne stvari od nepomembnih ločila na novo. Cilj je prišel na prvo mesto. Čas postal pomembnejši kot pravila.

Prvi sončni žarki so prodrli skozi nahrbtnik ter počasi ogreli sončno stran. Iz nahrbtnika sem se izvlekel na hitro in si natančno ogledal oba vrhova. Prvi žarki jo ju odeli v oranžno. Delovala sta kontrastno. Hladno, topla. Počasi in pazljivo sem se razgibal, pretegnil, pregledal opremo in si čestital, da sem preživel noč brez večjih poškodb in pretresov.

Naenkrat sem izza hrbta zaslišal piskanje. Prekinjali so ga ženski kriki navdušenja in strahu. korelo sem se obrnil. Proti meni in gori je drselo zmajsko padalo z žensko, ki je hitro izgubljalo višino in kot letenja ter se trudilo uravnotežiti smer.

Legel sem na tla in čakal, kaj se bo zgodilo. Ženska je trdo pristala nedaleč stran in platno padala je postopoma prekrilo vrhova in mene. Pričakoval sem ženski krik, šelestenje padala in vlečenje vrvi. Dočakal tišino. Skozi platno je prodirala nejasna svetloba. Sunki vetra so mu spreminjali obliko in ga odvisno od smeri vlekli v zrak ali pritikali ob tla.

Uspelo mi ga je dvigniti. Nedaleč stran sem opazil ženske noge. Padalo sem nekoliko zvelkel na stran, umaknil bližnje vrvi in zagledal bled, nasmejan ženski obraz. »Živa si! Si cela?« Stegnil sem roko in čakal njen odziv. »Ne vem. Težko se premikam.« Sklonil sem se in jo nežno pretipal. Po površnem

pregledu ugotovil, da ni krvavela, vsaj obilneje in vidno ne. »Kje in kaj te boli?« Zaihtela je, me prijela za roko in mirno rekla: »Nogi. Srednje. Vse bolj in bolj.« Mi počasi spustila roko in legla. »Smiselno jih je pretipati. Smem?« Stisnila je zobe, globoko vdihnila, večkrat prikimala in šepetaje dejala: »Smeš. In kaj za vraga počneš na gori ob tej nori uri?« Med iskanjem poškodb sem govoril počasi in zbrano. »Prišel sem pozno. Prepozno, da bi ugotovil, kateri vrh je višji. Se še varno spustil v dolino. Mislim, da imaš zlomljeno peto. In kolk.« Stisnila je zobe in jezo zavpila. »Prekleta! Težko bom odletela. Letela v zamišljeno smer.« Zvenela je jezo. »Kako to, da si pristala tu in na tak način?« Gledal sem jo v oči in ker jih ni odmaknila, sem ji nogi pokril s ponjavo padala ter se ulegel k njej. »Ne vem. Samo letela sem in za nič več mi ni bilo mar. Vem pa, da moram od tod. Čimprej!« Njen glas je postal grobo odločen. »Počakaj. Potrpi. Najprej morava ugotoviti, ali se lahko premikaš.« Dvignila je ponjavo. »Težko. A se lahko.« Med nežnimi gibi nog je poskusila prikriti bolečino. »Zakaj si jadrala tako visoko? Očitno previsoko?« Globok vdih ni obetal iskrenega odgovora. »Hotela sem se dotakniti neba!« Delovala je kot omamljena. »Neba?! Saj se ga ne da. In prvi vtisi?« Obrnila se je k meni. »Podcenila sem ga. Kakšno stvar narobe ocenila.« Ni delovala razočarana. »Se ga da sploh oceniti? Primerjati s čem?« Na ustih se ji je razlezel vabeč nasmeh. »Seveda se ga da. V resnici je le en velik medo, ki sem si ga želela, kot bi si ga vsak, trdno objeti.« Zvenela je prepričljivo. »Poznaš koga, ki mu je uspelo?!« Pogledala me je v obraz. »Da bi razumel nebo, moraš poleteti. Se mu predati. Si upaš?« Govorila je izzivalno in počasi: »Vse si upam. Samo prepričati me je težko.« Dotaknila se je moje roke. »Mi samo ugajaš, da bi dobil, kar hočeš, ali misliš resno in govoriš pošteno?« Z jasnim vprašanjem me je stisnila v kot. Počutil sem se nadigran. Podrejen. Negotov. Kar se je izražalo v besedah. »Glede česa vse? In kaj točno? Pravkar sva se spoznala in ...« Prijela se je za nogo in jo poskusila premakniti. »Neumnež si. Ki ne zna lagati. Predlagam, da narediva načrt za odhod. Jasen in kratek.« Govorila je, kot da morava pobegniti. »Ko

zaključim z goro. Meritvami. Napisom. Zato sem tu. Zato sem prišel.« Dvignil sem ponjavo karseda visoko in izrisala sta se obrisa obeh vrhov. »Stori, kar moraš, in to takoj! Se strinjaš, da nimava več veliko časa?« Zdela se je preveč neposredna. Besede pretirane. Ideje skrajne. Poskušal sem jo umiriti. »Šele zora je. Počivaj. Si vzemi čas. Mene čaka delo.« Prijela me je za glavo in me gledala v oči. »Uh, ko bi zdajle videl svoje oči, bi se nehal upirati.« Vedno me je prehitela in naju vodila po svoji poti, zato sem obrnil smer. »Oglej si ju in oceni, kateri je višji.« Dvignila je glavo, si ju na hitro pogledala, pokazala desnega in glasno rekla: »Ta je. Kar se vidi celo iz neba. Od daleč. Iz vseh smeri. Zdaj veš, zakaj je koristno leteti? Se dvigniti nad stvari?« Z dvignjeno ponjavo sem naredil korak proti po njenem višjemu vrhu. »In dokaz, da je višji?« Spustila je glavo in se nasmejala. »Lepši je. Na daleč izstopa po obliki. Že veš, kako visoko in daleč si upaš leteti?« Znala je ostro zarezati in nepopustljivo čakati odziv. »Potrebujem dokaz, ki bo veljaven za vse.« Med spuščanjem z vrha sem popravil nekaj gub na ponjavi in sedel pred njo. »Ne obstaja. Že veš, ali si naju sposoben odpeljati stran od tod?« Zvenelo je vabljivo in odbijajoče, brez da vedel, kaj je prevladovalo. »Prehitevaš. Pritiskaš brez potrebe.« Prijel sem jo za nogo, da bi preveril oteklino. »Samo govorim ti, kar bi moral vedeti že sam. Obstal si. Čas pa se ti izteka. In z letenjem ga najlažje dohitiš in prehiš. Si to vedel?« Stisnila mi je roko, me gledala v oči in vznemirjeno čakala odgovor. »Let mine. Jaz pa iščem nekaj, kar traja. Stoji za vse čase.« Pamet me je od nadaljnjega pogovora odvrčala, dotik hotel več in več. Vse več. Na kratko se je nasmejala in ob dvigu noge od bolečine skremžila obraz. »Hodil si in se izgubil na vrhu. Zakaj že?« Nisem čisto razumel pomena vprašanja in zato izrekel stvari, o katerih sem premišljeval večino časa in so se mi tisti trenutek zdele pomembne. »Vem kaj hočem. Kako to doseči. Kaj s tem početi.« Nasmejala se je in mi položila nogi v naročje. »Torej? Do kdaj še misliš govoriti, kar se lepo sliši? Kdaj povedati, kar je res?« Zazrla se je v nebo in ga gledala s pretiranim spoštovanjem. »Ne veš, kdo sem.« Spustila je glavo in si

namestila že oteklo nogo. »Ni mi treba. Ljudje smo si v glavnih in pomembnih stvareh tako enaki. Te smem poljubiti? Na kratko. Z občutkom. Da bova vedela, pri čem sva.« Zvenela je, kot da bi imela s tem neskončno veliko izkušenj. »En sam poljub ... In že boš vedela, da bi lahko letela skupaj?!« Zamahnila je z roko in sedla. »Nebo me je naučilo pomembne resnice. Če bi hoteli stehali vse kar obstaja, bi morali imeti neskončno veliko tehtnic. Kar pač ni mogoče. Se strinjaš?« Prikimal sem, čeprav se mi je trditev zdela brez vsebine. Nebo ne govori. Vsega se ne da tehtati. Med premišljevanjem me je poljubila na lica in se naslonila na prsa. »Odločaš se hitro. Ves čas hitiš. Letaš sem in tja. Zakaj in kam?« Pogledala me je. »Na to vprašanje si boš lahko čez čas odgovoril sam. Ker ko letiš, izgleda svet drugačen.« Postal sem nemiren. »Tudi na gori. In še kje ...« Prijela me je za lice. »Če bi razmišljala po tvoje, ne bi bila ob tebi. Te vabila k sebi.« Počutil sem se premagano. Objela me je okoli vratu. Bilo mi je nelagodno. »Na trenutke se mi zdi vse skupaj ... preveč enoznačno.« Slišal se je njen zmagoslavni smeh. »O tem ti govorim. O drznosti! O drugačnem življenju! Torej?« Težko sem ji sledil in še težje nasprotoval. »S čim od povedanega se celo strinjam. Ne pa z vsem.« Sedla je in me objela. »Ni treba. Dovolj je, da si želiva istih stvari. Skrbi. Pozornosti. Dotikov. Zanikaj, če znaš in si upaš.« Postalo mi je vroče. Izgubljal sem se v občutkih, ki jih nisem poznal.

Jutranje sonce je segrevalo zrak, najini telesi, skale, in čeprav je postajalo zadušljivo, sem užival v tišini, ki jo je naenkrat prekinil njen odločen glas. »Najti moram način, da premagam bolečino. Nama omogočim odhod od tu.« Njej se je naenkrat mudilo, sam pa bi najraje obležal in ležal, dokler se mi ne bi samo od sebe razsvetlilo, kateri vrh je višji. »Ne mudi se. Imam še nekaj vode. Povojev. Tablet v nahrbtniku.« Preveval me je občutek, da tega ne bi smel izreči. Govoriti o stvareh, ki zahtevajo čas. »Tablete! In to mi poveš šele zdaj?! Takoj ko jih pojem, greva! Dogovorjeno?« Trudil sem se odgovoriti na način, ki bi zadovoljil oba. »Velja. Ko se vpišem. Pustim sled.« Verjel sem, da si s tem kupujem še nekaj časa za premislek. Njeno ozdravitev. Polegel sem jo

na bok, ji dal tableti z vodo in, ker jih je zahtevala še več, na hitro vstal. »Ko sonce dokončno vzide, odletiva. Takrat je najmanj vetra.« Ulegla se je na trebuh in se začela razgibavati, ne da bi jo zanimalo, kaj sem si o tem mislil. Čutil sem, kako jo je bolelo. Trpel, ko je stiskala zobe. »V zraku me boš moral poslušati. Početi, kar ti bom rekla.« In sem jo napol v jezi, ker je ni zanimalo moje mnenje, vprašal: »Bo padalo zdržalo oba? Ali bova igrala na srečo?« Nasmejala se je. Zadržano in všečno. »Ko pokažeš zobe, si še bolj privlačen. Samo ugrizniti me ne!« Z roko je pokazala na desni vrh. »S tega bova poletela, da bova letela čim višje in čim dlje. Pomagaj mi do njega.« Počutil sem se ugrabljeno. Bolj ko sem se upiral, bolj so se zategovale vezi in manj sem vedel, kaj še naj, če sploh kaj in kdaj.

S poskoki in mojo pomočjo je prišla do vrha. Lotil sem se razvozlavanja padalskih vrvi, ravnanja platna padala, in med tem večkrat preveril, ali se nama je kdo bližal. Nikjer nikogar, čeprav sem si želel, da bi se pojavil še kdo in povedal kaj, kar bi vse v trenutku spremenilo. Mi povrnilo izbiro. Med razvozlavanjem zadnjih vrvi sem opazil, da je v vrh vklesavala črke. »Kaj počneš?« Vprašanje je ni presenetilo. »Vpisujem ime.« Nisem ji ga povedal. »Ne poznaš ga.« Pogledala me je s posebnim žarom. »Napisala sem *Midva*.« Zdelo se je premišljeno. Dobro načrtovano. In malo podlo. »*Midva* sta lahko katerikoli par na svetu.« Opazovala je napis in popravljala napake. »Ampak samo *midva* bova vedela, kdo je to.« Končala je. Delovala zadovoljno. Ponudila mi je improviziran pas za padalo. Sedla na napis, naju pripela, preverila vrvi. »Daj! Potegni vrvi, vstani in se odrini!« Brez premisleka sem potegnil za vrvi padala in ko se je vanj ujel veter, sem postal prepričan, da nama je nekaj manjkalo, ne da bi vedel, kaj. Dvignila sva se, zajela veter, se nagibala sem ter tja in letela. Vse je bilo bolj in bolj oddaljeno. Gora je postajala vse manjša. Vrhova sta se sčasoma zlila. Objela me je, me usmerjala, božala, se smejala, kdaj od bolečine zavpila. Jaz sem se nad letom prikrito navduševal, od njenih dotikov drgetal, ob nevarnostih zatiskal oči in nemo izvrševal vse, kar je rekla. Veter naju je naenkrat dvignil in ko

naju je nesel vse višje in višje, me je spreletel občutek, da naju je odnašal v smrt.

Marina

Zelena kapa

Božični sejmi so pravzaprav zelo depresivna stvar, ko jih ne gledaš v temi in v soju tisočerih lučk. So samo tam. Lesene strukture, ki se čez dan zgolj polnijo s tem, kar bodo lahko ljudje kupili, ko se bo zmračilo. In kaj se zgodi prvega januarja? Vse je še bolj depresivno, saj so centri mest spet prazni, ulice spet puste. Ostanejo samo lesene strukture, ki jih bodo slej ko prej tudi podrli.

In panoramsko kolo. Maribor ga ima že nekaj časa. Vsako leto se vsi pritožujejo, da bi lahko denar zanj zapravili za nekaj drugega. Ampak vsako leto ti isti ljudje veselo stojijo pod njim in pijejo kuhano vino in se imajo radi. Takrat nikogar nič več ne moti. Samo, ko morajo kaj komentirati na družbenih omrežjih.

Nekega dne sem se odločila, da bom šla na poti iz službe peš skozi center. Da vidim, kako je videti ta navaden, depresiven zimski večer svetlečih lučk. Je toliko bolje, ali je zimska depresija decembra samo malo bolj barvita, januarja pa spet pusta in turobna? No, saj ne moremo niti reči, da je barvita, ker vse lučke svetijo rumeno.

Tako sem se sprehajala po mestu in opazovala ljudi. Bila sem na poti do Trga Leona Štuklja, ker tam vedno vsaj nekdo nekaj igra. Bila sem sama. Na glavi sem imela slušalke in si predvajala svojo glasbo, saj me je neznosna gneča neverjetno utesnjevala. In psi. Psi so sicer super, ampak kdo jih vleče s seboj na božične sejme? Večina se jih trese od mraza, preostali pa od ogromne množice ljudi. Na neki točki sem se zagledala v oči francoskega buldoga, ki se je držal noge svojega gospodarja (ta je veselo čvekal s kuhanim vinom v roki in se ni kaj dosti menil za psa). Če bi me kdo v tistem

trenutku vprašal, s katero živaljo se najbolj poistovetim, bi rekla, da se s tistim francoskim buldogom.

Bila sem že skoraj na Trgu Leona Štuklja, ko me je nekaj ustavilo. Sicer nisem mogla slišati glasbe, a sem se vseeno ustavila pred dvoriščem Vetrinjca.

Tam je bil in igral kitaro. Ne vem, če mu jo je dejansko kdo dovolil igrati pred vhodom na dvorišče Vetrinjca, a on jo je. Imel je živo zeleno kapo in rjavo kitaro, priklopljeno na mali zvočnik. Ko sem snela slušalke, sem mislila, da bo konkretno mesaril, ampak njegovo igranje ni zvenelo slabo. Ne, sploh ni zvenelo slabo.

Zlila sem se v množico, ki ga je že zbrano poslušala. Za trenutek bi lahko prisegla, da je igral enako pesem, ki sem jo pred minutami poslušala na slušalkah. Ampak ko sem pomežiknila, je pesem zvenela drugače. Če smo iskreni, dosti Oasis pesmi tako ali tako zveni enako.

V nekem trenutku se mi je zazdelo, kot da je pogledal naravnost vame. In v tistem trenutku sva bila sama na svetu. On, njegova živo zelena kapa, njegova rjava kitara. Jaz, slušalke okoli vratu. In katerakoli Oasis pesem, ki jo je takrat igral. Vse lučke v Mariboru so zasvetile v vseh barvah mavrice in ves hrup ljudi okoli mene je potihnil.

Ko je napetost trenutka postala tako močna, da nisem več zdržala, sem si hitro potegnila slušalke prek ušes in se pobrala iz centra. Do Leona Štuklja sploh nisem prišla.

Naslednji dan sem razmišljala, ali naj se vrnem. Verjetnost, da bo isti tip igral na istem mestu, je bila majhna. Vendar me je radovednost premagala. Ko se je dnevna svetloba prelila v temo in so lučke mariborskih ulic zasijale v tisočerih barvah, sem zapustila svoje stanovanje. Slušalke sem pustila doma.

Množica okoli mene se je topila v prazno. Pot med gnečo sem bila tako preprosto, kot da bi se mi vsi umikali sami.

Ko sem prišla do Vetrnjica, ga ni bilo tam. Srce mi je v tistem trenutku želelo pasti v želodec, a se je zataknilo nekje v prsnem košu. Nisem mogla dihati. Ljudje okoli mene so se prerivali, gneča me je vlekla v svoj tok in nisem mogla dolgo stati na mestu, preden me je odneslo z njim. Prepustila sem se množici. Hrup okoli mene je postajal neznosen. Tok me je nesel vzdolž Vetrinjske ulice, dokler me ni izpljunil pred Hartmanom.

Tam sem zagledala poznano zeleno kapo in rjavo kitaro. Tokrat se je nabrala še večja množica ljudi, a meni se je zdelo, kot da na svetu obstajava samo jaz in on. Njegova glasba je zadušila hrup množice in nisem niti poskušala slišati, katere pesmi je pel. Samo da sem bila tam in ga slišala peti.

Ostala sem do konca, dokler ga premraženi prsti niso prisilili, da je končal, se zahvalil in poslovil. Nisem vedela, ali naj stopim do njega, a preden sem lahko sprejela to odločitev, ga je množica že pogoltnila.

Vsak večer sem ga iskala in vsak večer sem ga našla na drugem koncu centra Maribora. Vsak večer je igral na svojo rjavo kitaro, zelena kapa pa mu je občasno padla čez oči, da se je moral opravičiti in si vzeti sekundo, da jo popravi. Zmeraj sem ga poslušala do konca in vsakič sem se odločila, da bo to trenutek, ko ga bom ogovorila. A ga je znova in znova pogoltnila množica.

Prvi januar je prinesel sonce. Začuda. Cel čas so namreč napovedovali oblačno novo leto. S prijatelji smo se odločili, da bomo novo leto praznovali na toplem. Božične lučke kolegičinega stanovanja so mežikale v vseh možnih barvah, šampanjca je bilo preveč, nas pa premalo.

Tako je staro leto odšlo, novo pa smo tradicionalno pozdravili z Alfijem. Mislim, da prvič po dolgem času nisem tonila v svoje misli, saj so te bile polne zelene kape in rjave kitare.

Kolegica je imela stanovanje v samem centru Maribora in ko sem pogledala skozi okno, sem lahko videla ulice, ki so še včeraj bile nabito polne, samevati v januarski tišini.

Prvi januar. Ko zvoki božičnih sejmov mrknejo, stojnice pa gredo, kamorkoli pač gredo za eno leto.

Nenadoma me je zgrabila panika. Prazničnega sejma je bilo konec. Ali to pomeni, da tip z zeleno kapo in rjavo kitaro ne bo več igral na ulicah? Prisilila sem se potisniti paniko globoko vase in počakati, da se je zmračilo. Potem sem se lahko šla prepričat.

Nihče ni razumel, zakaj sem bila tako nestrpna, ko pa sem se še prejšnji večer smejala in zabavala z ostalimi. Nisem jim želela priznati resnice, zato sem se enostavno izgovarjala, da imam mačka. Ko pa je padel mrak, sem jo z enakim izgovorom hitro pobrala na ulice.

Mesto je bilo mrtvo. Kot bi nekdo v eni noči pobral vse ljudi in jih prestavil neznano kam. Kaj se je zgodilo? Še včeraj smo skozi okno gledali, koliko ljudi je vpilo, da bi radi slišali Alfija v živo. Kje so vsi ti ljudje sedaj? Na toplem, zagotovo.

Mislim, da sem vsaj trikrat obhodila center mesta, še sam Lent dvakrat, a njega ni bilo nikjer. Ko sem obstala pred mariborskim kolesom, ki bo prav tako vsak čas izginilo za eno leto, sem nenadoma zagledala zeleno kapo. Kolo za mano se je začelo vrteti hitreje. Tisoč lučk nad mano je zasijalo tako močno, da me je skoraj zaslepilo. Od neznano kod je bilo slišati glasbo.

A ko se je zelena kapa obrnila, pod njo ni bil on. Ni bil on. Božični sejmi so pravzaprav zelo depresivna stvar.

Maja Čehovin Korsika

**Sweet child, in time*

Kad je polna pene. Na enem koncu ven kukajo prsti z neostriženimi nohti. Počasi iz pene pokuka čelo, sledijo nos in ustnice. Globok vdih. Na radiu, ki vrti samo rock, je slišati ječanje pevca, ki se ga spominja iz otroštva. Nežno si obriše peno. Najprej z oči, z ustnic, z lic. Nato ji pusti počasi drseti po vratu, nazaj proti izvoru. Pogladi si mokre lase, roke pridrži na temenu in dvigne pogled. Vidi tata, kako ves žareč pristavi iglo na gramofonu. Zasliši prask in prazen tek, ki mu sledijo odločne, mogočne orgle iz 70-ih. *Ta ta ta ta ta ta tam, ta ta ta ta tam Sweet child, in time, you'll see the line, the line that's drawn between good and bad.*

**

Odkar je pred tednom kupil ploščo, si je vsakič zavrtel ta komad, ko je prišel domov iz službe. Na ves glas. In ona je pritekla z vrhnjega nadstropja v dnevno sobo, mu skočila v objem in sta zapela. Z vsem srcem je pritegnila zraven švid čil inta, ju silita, lita bitin guruga. Tata ji je z največjim in najlepšim nasmehom – res je bil čeden moški, komot bi bil dvojnik Jima Morrisona – popravljaj izgovorjavo. Smejala sta se. Ni bila več tako majhna, da ne bi vedela, kaj je angleščina, pa tudi ne tako velika, da bi popolnoma razbrala, o čem je stric pel. Tata je pravil, da nekaj o vojni, o dobrem in slabem. »Zakaj pa kriči?« je vprašala. »Ker je jezen. Ker ljudje kdaj preprosto ne vidijo, da delajo slabo,« ji je odgovoril.

Ema odgovora ni razumela, a pesem ji je bila všeč. Ta nora glasba, ta stric ludist, ki si ga je predstavljala, kako mu je trgalo dušo, ker so se po njegovem mestu vozili tanki in na njegove ljudi streljali z mitraljezi, jo je odpeljala v nek drug svet. Skladbo je čutila povsem fizično. Vstopala je vanjo skozi ušesa in se razlivala po vsem telesu. Nežno je potovala po pljučih, kjer se je nabiral zvok, ki je želel ven. Skozi usta, v neki drugi obliki. Včasih kot nedolžna pesmica, drugič kot krik, a vselej povsem uglašeno z odmevom iz naprave. Hkrati je čutila tudi, da ji je glasba srce polnila s toplino in hranila njeno dušo s sporočili, ki jih je še morala vkodirati v svoje gene.

**

In zdaj ta genetika deluje. Iznenada. V kadi, kamor se je odpravila še posebej lepo uredit za moža, ker otrok ta večer ni doma. Preseneti jo nepripravljeno. Ravno ko vdihne na polna pljuča, po skoraj minuti, ki jo je v vakuumu banje in pogovorov spodnjih sosedov preživela v raztopljeni milnici. Tata je glasbo oboževal. Če je kdaj rekla, da gre na koncert, ji ni nikoli branil. Zato so bili obiski koncertov včasih dobra priložnost za kakšno najstniško eskapado.

**

S prijateljico sta se sprehajali po Kopru in razmišljali, kako bi vsaj do desetih zvečer šli na zmenek s tistima čednima Izolanoma, ko sta naleteli na plakat.

Pa je predlagala Neža: »Gremo rečt, da bi ful šle poslušat v Gavioli enga DJ-ja.«

»Hmmm. A ni Ambasada zaprta?« je bila skeptična Ema.

»Ma kaj to tvoj stari ve?«

»Ma ne ...«

»No, pol. Glej tam plakat Andy J. Forest.«

Ema je pobuljila v prijateljico. Kaj bi ona zdaj s tem tipom?

»Ne štekaš?«

»Ne, prav nič ne štekam.«

»Rečemo, da gremo v Ambasado na enga DJ Foresta ...«

»Ma ti si blesava.«

»Neee ... sej so plakati, samo na pol se zlažemo. Ma dej, kaj kompliciraš.«

Tisto soboto sta na koncu res šli na tega DJ-a. Tata ju je celo peljal do Izole.

»Ampak samo do Mehanotehnike, da nama ne delaš sramote,« mu je zabičala Ema.

Zaveznici sta se samo sprehodili mimo stare tovarne, kjer se tistega večera ni dogajalo prav nič, lepo laganica do izolskega svetilnika, kjer je Ema za razpadajočo počitniško hišico fasala prvi zaliz. Fant, ki je v Izolo prispel v začetku 90-ih in še ni dobro govoril slovensko, ji je pred slovesom rekel, da bo, ko bo velika, moškim mešala glave. Močno jo je objel in hitro izginil za vogalom.

Ta poljub z rahlim priokusom po tobaku je Ema še nekaj časa vonjala nad zgornjo ustnico in sanjarila o ponovnem snidenju, da bi podoživela neverjetni občutek. A ji ni bilo namenjeno. Šlo je namreč za prepovedano ljubezen med mlado Koprčanko in skoraj pet let starejšim Izolanom. Njeni prijatelji so te Izolane na šolskih plesih in nogometnih tekmah topli s palicami in kovinskimi rožicami. In nikakor niso dovolili, da bi se »njihove ženske« družile z njimi. Kaj šele karkoli drugega. Pa še ena, v tistih časih še zanemarljiva, ovira je bila v tej obmorski avanturi – njena mladost.

Ob desetih zvečer ju je tata ponovno pričakal pred Mehano. Ko sta vstopili v avto, ju je vprašal, kako je bilo na tem njunem DJ-u.

»Zakon, zakon,« je rekla Ema, še rahlo vzhičena od tistega toplega, mehkega poljuba.

»A ja. Jaz sem pa v mestu lih ujel koncert enga ameriškega harmonikaša. Malo blues pa to. Andy J. Forest. Kaj znano?«

V avtu je zavladala tišina. Do doma je čakala, da jo bo nadrl. Na plaz hudih besed in prepovedi. Pa je dobila velik objem in poljub za lahko noč.

Še danes ne ve, kateri od njiju ni štekal fore.

**

Ko je šla na faks, je Ema tatu za rojstni dan podarila CD – jupijej za v novih avtih vgrajene radie. Tom Waits – *Homemade Greatest Hits*.

»Tata, kaj ti poznaš tega tipa?«

»Ma kdo je to?«

»Ma tata, Tom Waits. Je rojen danes, na isti dan kot ti.«

»Booo.«

»Ima dobro muziko. Lih zate, ki imaš rad blues in jazz. Dej poslušaj, ko se voziš gor na njivo k oljkam. Boš vidu, da je dobro.«

**

Naslednje poletje ji je rekel: »Veš. Sem dal zadnjič gor na njivi na žurki uni tvoj CD. Dobro, dobro. Malo depresivno no. Ma jaz ne vem, kaj je s tabo, da tako muziko poslušaš, ma smo ga vsega zavrteli. In Tonko ga je poznal.«

»Ma ne, depresivno? In to mi govoriš ti, ki si mi, ko sem bla stara deset let, vrtel eno najbolj znanih protivojnih pesmi unih zalepljenih hipurjev: *See the blind man shooting at the world?*«

»Sem te hotel opozoriti na vso to grozo v življenju,« je pojasnil z rahlo ciničnim nasmeškom.

»Mah, ne vem, če sem to kaj bolj razumela kot takrat, ko si mi v tretjem razredu dal probat peno od piva in si mi pol, ko sem rekla, da je fuj, da kaj to piješ, reku, da bom že vidla, ko bom velika. Da bom pila grenko, ker bo tako tudi moje življenje.«

**

Grenkoba. Tata že nekaj let ni več. In vsakič, ko Ema sliši ekstatično mojstrovino iz mavričnih časov, jo najprej strese po vsem telesu, potem pa, kot da v krču bolečine ne bi mogla zadržati duše znotraj sebe, sliši samo še tisti predirljivi *ahh-ahh-ahh, ahh-ahh-ahh, ahh-ah-ah, ah, I wanna hear you singing*.

Nekateri ne bodo več peli. Pomisli na nesrečno naključje, da tisti nori Waits, ki že dolgo izgleda, kot da je na robu med tu in tam, kar še vedno je in kar še vedno poje. Kar je po svoje super. Tako si vsak 7. december brez potrebe po dodatnem patosu zavrti vsaj en njegov komad.

Ravno Waits je enkrat po svoje priredil starinsko rečenico o gentlemanu: »*Gentleman je tisti, ki zna igrati na harmoniko, a je ne igra.*« Frazo, ki jo mnogi razumejo kot slabo šalo, uperjeno proti harmonikarjem, si je Ema razlagala drugače. Predstavljala si je sobo, polno zabave željnih posameznikov, med katerimi je harmonikar edini res nadarjen člen te družbe. In ta harmonikar ve, da bi lahko s svojim instrumentom zanetil neverjeten žur. A potem bi vso pozornost preusmeril nase, česar, iz obzirnosti do prijetnih, njemu ljubih ljudi, ki ga obkrožajo, ne stori. Ema se nasmehne in razmišlja, da je morda gentleman lahko tudi tisti, ki ve, da DJ Forest nima zveze z Gaviolijem, pa tega ne pove. Tiho si začne recitirati:

Lay your head where my heart used to be.

Hold the earth above me.

Lay down on the green grass.

Remember when you loved me.

(Tom Waits, *Green Grass*)

* naslov zgodbe je povzet po pesmi skupine Deep Purple

Tomo Podstenšek

Junaki našega časa

Fant stoji pod visokimi stebri viadukta, ki mu domačini pravijo most, čeprav pod njim ne teče nobena reka, in se ozira visoko navzgor. Potem začne razburjeno mahati z rokami in tekati sem ter tja. Nazadnje sleče svojo jakno in jo razpre med rokama.

Kader se razširi, zdaj vidimo tudi sam vrh viadukta in majhno muco, ki binglja z ograje. S sprednjimi tačkami se poskuša potegniti na varno, krempeljci praskajo po gladki kovini, živalca prestrašeno cvili in se zvija, dokler končno ne omaga in omahne v globino. Med padanjem se vrti okoli svoje osi in morda se ji bo posrečilo obrniti tako, da bo pristala na noge, čeprav ji to pri takšni višini ne bo pomagalo nič bolj kot njenih zgolj pregovornih devet življenj.

»Pazi, pazi, malo bolj na desno!« se zasliši glas drugega fanta.

Fant z jakno v rokah se negotovo prestopa sem ter tja, da bi ujel žival, ki drvi proti tlom s vse večjo hitrostjo. Ravno ta dan so pri fiziki jemali enačbo za pospešek pri prostem padu, a mu od vsega skupaj ni veliko ostalo v glavi, pa tudi če bi mu, si s tem v praksi ne bi mogel kaj dosti pomagati. Pozno popoldansko sonce, ki mu sije v oči, naloge prav tako niti malo ne olajša.

»Imaš jo, imaš jo!« napol v paniki in napol navdušeno kriči njegov prijatelj in fant z jakno prav zares čuti, da bo muco uspešno prestregel. Tik preden mu prileti v naročje, mora malo počepniti, da še dodatno ublaži padec in prepreči, da bi jo odbilo kam na stran, se pametno domisli. Morda ga prav ta misel za trenutek zmede. Morda je krivo močno sonce. Ali pa nenaden sunek vetra. Kakorkoli, muca pade slabega pol metra mimo jakne, ki jo drži razprto med rokama. Top udarec. Fant obstoji. Se zagleda v kosmati kupček, iz katerega steče majhen curek krvi. Izsušena in razpokana zemlja

ga nemudoma popije. Mačkica je imela vsaj to srečo, da je bil njen konec hiter. Če bi bil fant boljši učenec, bi lahko izračunal, da je bilo približno tako, kot da bi jo zadel avtomobil, ki vozi sto deset kilometrov na uro. Ampak tudi ta podatek ne bi čisto nič pomagal in ničesar spremenil.

»Uh, za dlako! Pa sem ti rekel, da pojdi bolj na desno.«

»Bi pa ti probal, če misliš, da je tako lahko!« mu odvrne fant, ki si spet obleče jakno, malo okleva, nato le premaga gnus, s plastično vrečko na roki pobere trupelce ter ga previdno odnese za grmovje.

»Saj vem, ampak res je škoda, to bi bil posnetek za vsaj deset tisoč lajkov, ti rečem!« se še zmeraj pritožuje fant s pametnim telefonom v roki. »Koliko jih še imamo?« zakriči navzgor in nad ograjo viadukta se pojavi kuštrava glava tretjega fanta. »Še dve,« zakriči navzdol in pomaha. »Snemaš?«

»Snemam.«

DRAMA

Nika Šoštarič

Hiša na robu sveta (odlomek)

OSEBE

JAKOB (25) – se še išče.

MERI (25) – se še išče.

TONI (26) – se še išče.

LEV (25) – se še išče.

SONCE – sonce, pač.

DOGAJALNI PROSTOR

Predstavljajte si hišo. Katerokoli. Morda to, v kateri trenutno živite, ali tisto, v kateri ste preživljali otroštvo. Predstavljajte si svojo sanjsko hišo. Ima zelenico? Ograjo? Verando? Kakšen je zvok njenega zvonca? Ali ima nadstrešek, da ob deževnem vremenu stojite na suhem, ko v paniki iščete ključke? Kaj najprej zagledate, ko vstopite vanjo? Dnevno sobo? Jedilnico? Rože? Svojo najljubšo osebo? Prostornost? Občutek domačnosti? Ali sreče? Kje se sezujete in kam nato pospravite čevlje? V kateri prostor se odpravite najprej? Ima hiša visoke stropne in veliko oken? Ali nizke stropne in malo oken? Vonjate vonj sveže nabranih cvetlic? Sveče z aromo vanilije? Ali sveže oprano posteljnino? Ima vaša hiša teraso? Balkon? Vrt? Bazen? Ali se lahko povzpnete v drugo, tretje ali celo šesto nadstropje? Kaj pa vaš spalni prostor? Kje je ta? Imate lastno kopalnico? Vgrajeno omaro? Knjižne police? Kako zelo mehka je vaša vzmetnica? Ali je morda vodna postelja in na njej plujete? Ko stopite do okna v spalnici, pogledate skozenj? Kaj vidite? Gozdno jaso? Morje? Druge hiše? Pokopališče? Nakupovalno središče? Nič? Morda rob sveta? V bližini takšne hiše se nahajajo peščena plaža in visoki klifi, s katerih lahko zremo v samo neskončnost.

V točno takšno hišo, ki stoji na robu sveta, se bodo odpravili tudi oni. Izgubljeni otroci. Dečki in deklica. Čeprav niso zmeraj izgubljeni, pa tudi otroci niso vsi. Samo včasih.

USKLAJEVANJE RESNIČNOSTI (en teden prej)

Majhna, zatohla, temačna spalnica. Na stenah okrog postelje se nabira plesen. Sončne svetlobe skorajda ni. V sobo stopi Meri in zagleda Jakoba, ki spi kot mrtev. Po kratkem obotavljanju leže k njemu.

MERI (*Jakobu*): Spiš?

Ni odgovora.

MERI: Jakob?

Ni odgovora. Meri potepta Jakoba po rami.

JAKOB: Spim.

MERI: Jakob?

JAKOB (*godrnjavo, napol v spanju*): Kaj?

MERI: Razmišljala sem glede večera.

Jakob zaspi nazaj, Meri ga ponovno dregne.

MERI: Mogoče bi bilo fajn, da bi uskladila zgodbo.

JAKOB (*napol v spanju*): Mhm.

MERI: Ne rabijo zdaj vsi vedet ...

JAKOB (*napol v spanju*): Česa?

MERI: ... Da ... da je tko kot je.

JAKOB (*napol v spanju*): Kaj?

MERI: Resno mislim. To gre prehitr naokrog. Nočem, da izpadeva kot totalna luzerja, ki živita v bednem fletu, nimata keša in niti prave službe.

Jakob v ležečem položaju objame Meri.

JAKOB: Mogoče sta onadva na istem.

MERI: Ne veva, kakšna je njuna situacija.

Meri se izmuzne izpod objema.

MERI: Stvar je v tem, da moraš sodelovat z mano. Tudi če karkoli napihnem, ti sam pokimaj.

JAKOB: Mhm.

MERI: Oblec si novo belo srajco. Tisto, ki je še dejansko bele barve. Lase si umij. In pozabi na modre najkice. Plis, oblec se kot odrasel človek in ne kot klošar.

Jakob potone nazaj v spanec.

MERI (*glasneje*): A si me sploh slišal?

JAKOB (*z zaprtimi očmi*): Ja, mami.

MERI (*ježno*): Jakob, jebi se.

Jakob položi glavo na njene noge.

MERI (*vznemirjeno*): Sploh me ne jemlješ resno.

JAKOB (*zaspano*): Srajca, lasje, čevlji.

Meri vstane iz postelje.

JAKOB: A je kaj za jest?

MERI: Ura je sedem zvečer. Cel dan sem bila v službi. Ti si doma ležal. Mogoče bi morala jaz tebe vprašat, če je kaj za jest.

JAKOB: Pa je?

MERI: Rižota.

Meri zapusti spalnico.

BLIŠČ IN BEDA (en teden prej)

Bar, poln mladih. Jakob, Meri, Toni in Lev sedijo na njihovem stalnem mestu iz študentskih let. Na mizi so tri piva (študentski Staropramen) in en kozarec belega vina (Janževce). Slaba osvetljava, ker luči v osmih letih še zmeraj niso zamenjali. V ozadju je DnB glasba, nekoliko preveč naglas. Tudi zvočnikov še v teh letih niso uspeli popraviti.

TONI (*gleda naokrog*): A se sam men zdi, da smo najstarejši tukaj?

LEV: To je zdaj plac za srednješolce.

MERI: Mogoče smo se postarali?

LEV: Direkt za v penzijo, ja.

JAKOB (*kislo*): Mi sploh ne bomo prišli do penzije.

TONI: Al pa do službe?

JAKOB: Še študentski Staropramen se je podražil. Včasih je bil sam dva evra.

LEV: Ko smo imeli absolventa, je bil že dva in pol.

MERI (*ironično*): Finančno smo verjetno na istem kot takrat, a ne?

TONI: Literarne recenzije niso več dobro plačane?

MERI (*nekoliko osramočeno*): Ne pišem jih več.

TONI: Zakaj?

MERI: Vsi sam pljuvajo po vseh. Na koncu sem pisala zgolj kok zanič je naša literarna scena. In potem nisem več mogla brat ničesar zares.

LEV: Ej, to sem že slišal, da marsikomu lahko hitro postane dosadno.

TONI: To je tudi posledica nasičenosti branja na faksu. Jaz po diplomi nisem več mogel brat filozofskih whatever stvari.

MERI (*diplomatsko*): Tko da sem zdaj v nekem prehodnem obdobju, ampak je ravno dovolj, da pokrijem najemnino ... da pokrijeva najemnino.

TONI: In ti, Jakob?

Meri pogleda Jakoba in mu z nasmehom nakaže »Povej tako, kot sva se zmenila doma.«

JAKOB (*pretvarja se, da ni slišal vprašanja*): A bi kdo še eno pivo?

TONI: Mislim, kaj delaš?

JAKOB (*panično*): Kaj delam? Ja, amm, velik stvari. In zato potrebujem mal pavze od vsega. Zdi se mi, da svet samo pritiska na mene ...

MERI (*prekine Jakoba*): V bistvu ravno gledava flete, ker se moreva izselit.

LEV: Stvar je v tem, da moraš najt en še kr zadovoljiv flet in v njem ostat kot najemnik do tko smrti.

MERI: A, ne? Kot da v boljših fletih živijo vampirji že neskončno let.

JAKOB: Verjetno v tej državi ni več kul fletov.

MERI: Kaj pa vidva? A sta še cimra?

LEV: Jaz sem šel živet nazaj domov. Ampak sam začasno.

TONI: Jaz sem pri bratrancu. Ampak tud sam začasno. Pa šel sem nazaj v musko.

MERI: Se pravi, nihče od nas ni ostal v filozofiji?

TONI: Bodimo realni. Saj smo vedeli, v kaj gremo. Sami smo se odločili za ta lajf. Lahko bi šli na nekaj naravoslovnega in danes ne bi sedeli tuki, ampak v neki fensi restavraciji.

LEV: Men je profesor file na gimnaziji rekel, da če grem na enopredmetno filo, se moram hkrati naučit še polagat ploščice, ker itak ne bom dobil službe.

JAKOB: Pomoje ne bi bilo nič bolje. Bili bi v istem dreku. Faks gor ali dol. Danes itak ne moreš ničesar pravega več delat, brez da crkneš. Al pa delaš nekaj čist tretjega. Meri tud zdaj čaka na neko boljšo priložnost, ki bo kr padla iz vesolja. Sam boljših priložnosti je dandanes že zmanjkalo.

MERI (*nakaže Jakobu, naj preneha z nesramnimi opazkami*): Zakaj si tok pesimističen?

JAKOB: Realen sem.

MERI: Ne, ni stvar v tem. Vse se ti zdi zabedirano.

Stopnjevanje napetosti.

JAKOB: Spreminjaš moje besede.

MERI (*se ne zmeni več za Jakoba*): Saj je vseeno. Mogoče sem naivna, ampak verjamem, da bi lahko bilo bolje. Da bo enkrat bolje. Sam to moramo nekako preživet. In tudi bomo. Če smo naredili izpit nemške klasične filozofije v prvo, bomo tudi ta lajf.

JAKOB (*kislo*): Spreminjaš temo.

Za mizo se začuti napetost med Jakobom in Meri. Sledi par trenutkov neprijetne tišine.

LEV (*navdušeno*): Ampak imava zdaj nove plane ...

TONI: Zato sva vaju tud povabila na pivo.

JAKOB: Samo zato?

MERI (vzhičeno): Ne poslušajta ga. Kakšni plani?

LEV (ponosno): Našla sva eno the best priložnost.

TONI (vzvrišeno): Res, absolutno izjemna zadeva.

JAKOB (nenavdušeno): Mhm.

Lev iz torbe potegne letak in ga položi na mizo. Meri ga vzame v roke in bere.

MERI: Kaj je to?

LEV: To je vstopnica v naš nov lajf.

MERI: Daj, resno mislim.

TONI: Tud midva.

LEV (navdušeno): Stvar je takšna. Obstaja ena hiša. Ob morju.

TONI: In to je takšno turkizno modro morje.

LEV: Ja. In ta hiša potrebuje skrbnike, ker so lastniki na dolgem dopustu.

MERI: A je to podobno, ko greš v tujino pazit mucke na dom?

LEV: Ekzekli. Prideš tja. Zastonj živiš, zastonj ješ, sam neki malega moraš delat. Mislim, skrbet za hišo.

TONI: In to je to!

MERI (zmedeno): Mislim, da ne štekam, kaj točno je catch.

LEV: Ni catcha. No razen tega, da se mora prijavit ekipa štirih. Zato pa sva vama tud pisala.

MERI: A si sure, da ni to nek ogaben flet?

TONI: Hiša s tremi spalnicami.

JAKOB (tečno): Meri, ne verjem tem bedarijam. To so nategi. Isto kot Senegalci, ki te kontaktirajo po mailu, ker so tvoji oddaljeni sorodniki in ti želijo dat milijone.

LEV: Moj bratranec je bil že na podobnem delu, tko da je čist realna stvar.

MERI: Za kok časa pa se gre tja?

TONI: Za tri mesece.

JAKOB: Kaj pa najin flet in tvoja služba?

Meri navdušeno potisne Jakobu v roke letak.

VSTOPI (prvi večer v hiši)

Na koncu nekega kontinenta se nahaja hiša v osami, morebiti celo v idili. Ničesar ni v bližini. Samo tla, nebo in široko morje. Na vrhu klifov štirje nekdanji prijatelji sedijo in zrejo predse. Zrejo v to neskončno širino. Zrejo sami vase. Zrejo v točko, ko se morje prelije v nebo. Zrejo v sam absolut.

LEV (*neučakano gleda na ročno uro*): Zdaj bo, zdaj. Vsak trenutek.

TONI: A odštevamo?

JAKOB: Saj ni novo leto.

LEV: Pet.

MERI: Štiri.

VSI (*razen Jakoba*): Tri. Dva.

JAKOB: Ena.

Sonce se počasi spušča do horizonta. Postopoma začne barvati nebo. Najprej oranžno. Nato se barva razlije po celotnem nebu. Zaobjame tudi oblake. Z vsakim trenutkom sonce postaja bolj rdeče, nebo pa rožnato. To je tista točka, ko se čas ustavi, ker sončni zahod doseže tudi tebe in te pobarva zraven. Bolj kot strmiš vanj, bolj te posrka vase. Sonce namreč vsak večer slika z isto paleto barv. Vendar vsak večer drugače. Po svoje. Ko izgine za obzorjem, se mešanica rožnate in oranžne pomešata med seboj. Dotakne se tudi morja, peska, svetlih skal.

LEV (*navdušeno*): To je bil najlepši sončni zahod v mojem lajfu!

MERI (*navdušeno*): Nikoli se ne bi mogla naveličat tega.

JAKOB (*grenko*): Vsak hype enkrat mine.

MERI: Jakob, ne rabiš zmeraj zamoriti atmosfere.

TONI: Kaj pa moramo sedaj?

LEV: Če prav razumem, mora vsak od nas oceniti sončni zahod in potem izračunamo povprečje. Pri sončnih vzhodih pa ravno obratno. Vsak ga posebej gleda in njegova ocena velja v celoti.

JAKOB: Kaj sploh ocenjujemo? Izvirnost? Inovativnost? Barvno tehniko? Drznost?

TONI (*popizdi*): Model, sam pač oceniš sončni zahod.

MERI: Jaz mu dam kar deset.

LEV: Tud jaz.

TONI: Jaz pa devet. Zagotovo je lahko še lepši.

LEV: Jakob?

JAKOB: Ne vem. Tko sedem

MERI: Ne moreš mu dat slabe ocene sam zato, ker si mal tečen.

JAKOB: Lahko. Saj so vse ocene subjektivne. Me pač ni tok nagovorilo.

Trenutek neprijetne tišine.

TONI: A lahko verjamete, da bomo zdaj gledali takšne lepe zahode vsak dan?

LEV: Faking najboljša služba ever!

Meri vstane. Zagleda se v širino in zakriči.

MERI (*zakriči*): Fak off literarne recenzije!

TONI (*se ji pridruži*): Jebeš faks in družbo in normo in cel svet!

LEV (*prav tako vstane in zakriči*): Naj se jebejo vse premalo plačane službe!

MERI: In stres!

TONI: In stres! In pritisk!

LEV: Predrage najemnine!

MERI: Pričakovanja!

TONI: In dejstvo, da moraš imet v dvajsetih urejen lajf!

JAKOB: Naj gredo vse iluzije v en kurac!

Meri prime Jakoba za roko. Nato tudi on vstane. Meri se mu zvije v objem.

MERI (*Jakobu*): Tukaj nikol ne bi mogel bit depresiven.

JAKOB (*na čelo poljubi Meri*): Misliš, da je prostor tisti, ki povzroča depresivno stanje?

MERI (*Jakobu*): Nek vpliv zagotovo ima.

JAKOB: Potem folk v Kaliforniji in na Havajih nikoli ne bi mogu bit depresiven?

MERI: Nikoli!

LEV: Dečki, to je konec našega starega lajfa. To je zdaj nov začetek. Nova era!

TONI: Model, to je bilo zelo klišejsko rečeno. Ampak. Mogoče res.

S pojenjanjem sončnih barv in prehodom v mrak se slišijo samo še občasni kriki veselja štirice izgubljenih dečkov in deklice, ki se za morebiti zgolj en trenutek niso počutili tako izgubljeno.

ESEJI

ANEJ KOŠOROK

Antigona, boj morale proti umu

Človeštvo že od svojega obstoja dalje razmišlja in razglablja o najrazličnejših moralnih, verskih, političnih in drugih načelih ter se spopada z njimi. Zaradi nasprotovanj med njimi je prišlo že do nemalo konfliktov, celo vojn. Za primer vzemimo Tridesetletno vojno, kjer ni šlo za nič drugega kot za konflikt med katoličani in protestanti. Lahko bi rekli, da je šlo za konflikt dveh vrednostnih sistemov. Vsak se je zavzemal za isto stvar, torej za boga in njegova načela, le da je vsak na to gledal s svoje strani. Ali pa če se ozremo še par let nazaj, ko je Martin Luther na vrata wittenberške mestne cerkve nabil 95 tez, s katerimi je poudaril nestrinjanje s takratno katoliško cerkvijo. Spet, obe strani sta načeloma zagovarjali isto idejo, le da je takratna katoliška cerkev skupni prav morda začela obračati v svoj prid. Prodaja odpustkov je bila le ena od stvari, s katerimi se Martin Luther ni strinjal. Po njegovih načelih se je kasneje razvila nova veja krščanstva, protestantizem. Kar želim povedati, je, da lahko določeno stvar gledamo z različnih zornih kotov, čeprav obe strani zagovarjata isto stvar, le vsaka na svoj način.

Nekaj podobnega lahko opazimo, če se uzremo le par stoletij naprej na današnje rusko ozemlje. Tam lahko opazimo, da se je morda Fjodor Mihajlovič Dostojevski v svojem romanu *Idiot* spraševal podobne reči. Na eni strani neomadeževano dobri in brezpogojno pravici predani Lev Nikolajevič Miškin, na drugi strani pa tedanja ruska premožna družba, ruski aristokrati, verni le v denar, pohlep in moč. Morda je vso to hudobijo poosebljal prav Parfjon Semjonovič Rogožin. Pisatelj se v romanu sprašuje, ali obstaja dober človek, ali lahko človek svoja načela podredi moralnim in etičnim vrednotam. V iskanju odgovorov pa je odprl tudi dva vrednostna sistema. Sistem ljubezni kneza Miškina in sistem moči aristokrata Rogožina. Zanimivo je

vprašanje, ali se je človek oziroma um možen podrediti morali. Ali lahko kakršnakoli človekova ideja, ki je nepopoln plod njegovega uma, doseže in preseže moralna načela? Torej morala in um nista ista stvar? Ali je pisatelj prišel do odgovora, presodite sami. Za konec naj le še dodam misel iz knjige: »Ne bom načenjal kočljivih čustev.« To lahko beremo tudi, kot da ne bo načenjal kočljivih idej oziroma kočljivih vrednostnih sistemov. Če dobro pomislimo, ali ni vsak vrednostni sistem kočljiv, le zato ker obstaja? Njegovo bistvo je, da stoji za svojimi prepričanji, kar se zdi z nasprotnega pola neprivlačno, kar odvrča. Ali sploh imamo enoten vrednostni sistem?

Ampak kakšno povezavo imajo zgoraj zapisane zgodbe z Antigono? Konec koncev je govora o Antigoni, dramskem delu, ki je nastalo pod peresom Sofoklesa v 5. stoletju pred našim štetjem, in ne o kakšni drugi zgodbi ali primerjavi. Z zgornjimi primeri sem le želel prikazati, da se vprašanja, s katerimi se srečamo v Antigoni, ne pojavljajo samo v njej. S temi idejami se lahko srečamo skoraj vsak dan, kar dokazuje nesmrtnost tega besedila. V zgodbi se srečamo z Antigono, ki želi pokopati brata Polinejka, in Kreonom, njenim stricem in vladarjem, ki to izrecno prepoveduje, saj naj bi bil Polinejk izdajalec Teb. V splošnem gre za boj med Antigonino moralo in Kreonovim umom oziroma zakoni. Drugače povedano za boj na videz dvema različnima vrednostnima sistemoma. V splošnem lahko postavimo sledečo tezo: »Konflikt med Antigono in Kreonom je konflikt dveh vrednostnih sistemov, je boj proti legalnemu v imenu legitimnega.«

Torej, kakšen je Antigonin in kakšen Kreonov vrednostni sistem? Antigoninega je najlažje opisati kar z njenim citatom iz knjige »Ne da sovražim – da ljubim, sem na tem svetu!« Antigona je bila torej zaprisežena ljubezni do družine. Lastna koža ji ni pomenila toliko, kot so ji pomenili najožji družinski člani. Tukaj je zanimivo dejstvo, da je med drugim izjavila, da tega ne bi storila za mrtvega otroka ali moža, le za svojega brata, torej najožjega člana svoje družine. A to ne izpodbija njene ljubezni, ki je neomajna. Kam bi prišli brez ljubezni do najbližjih? Ljubezen je osnova za vsak zdrav sistem, tako

znotraj družine kot tudi v državi. Njeno ljubezen le še podkrepi dejstvo, da je vedela, kakšna usoda jo je čakala, če bo brata pokopala. Kljub smrtni kazni je dejanje izvedla ter to celo razglasila. Pred dejanji se ni skrivala. Po drugi strani pa je Kreonov vrednostni sistem temeljil na sovraštvu in strahu. S svojimi dejanji in ukazi je ustrahoval Tebance ter si s tem krepil lastno oblast. To so jasni obrazi diktatorja in absolutista. Iz zgodovine lahko sklepamo, da diktatorji ne kažejo ravno veliko ljubezni do svojih podanikov. Ali je bilo na primer Ludviku XIV. mar, kako se je godilo njegovim francoskim državljanom? Je res izkazoval obilo ljubezni s tem, ko ni poskrbel, da bi imeli najrevnejši kaj jesti? To teorijo lahko jasno podkrepimo tudi s Kreonovim citatom iz knjige: »Svojci in najbližji mi ne pomenijo toliko kot država in njeni državljani.« S tem je jasno razvidno, da bi Kreon lastnega očeta, brata ali kogarkoli od bližnjih poslal v ogenj oziroma jih smrtno kaznoval, če bi bilo to v imenu države potrebno. A če ne more pokazati kančka ljubezni do svojih najbližjih, kako bo ljubezen lahko pokazal svojim državljanom? Slovenski pregovor pravi, da je treba najprej pomesti pred svojim pragom in šele nato pred sosedovim. Kreon je torej trdil, da bo izkazoval ljubezen do vsakega Tebanca, torej bo z največjim veseljem pometal pred njihovim pragom, pred lastnim pa ni imel namena pometati. Kako mu torej sploh zaupamo? Brez ljubezni pa žal noben sistem ne bo prišel daleč. Kreon je svoj strah izkazoval tudi s tem, da se je panično začel braniti pred komerkoli, ki mu je nasprotoval ali mu želel predati slabo novico. Tako stražar kot njegov sin Hajmon in slepi videc Tejrezias mu niso želeli nič žalega, slednja dva sta mu želela celo pomagati, a vsi trije so dobili enak odgovor: napad in zaničevanje. Na primer, ene izmed Kreonovih besed sinu Hajmonu so bile: »Izprijenec! Ti hlapec v službi ženske!« Ali pa njegove besede Tejreziasu: »Prebrisan vedež si, pa grd spletkar!« Vse izrečeno jasno nakazuje sovraštvo do soljudi, ljudi, ki so mu želeli le pomagati. Kako naj bo nekdo, ki je poln sovraštva, legitimen za svoja dejanja? Če poenostavimo, je torej Antigonin vrednostni sistem tisti, ki temelji na ljubezni, Kreonov pa na sovraštvu in strahu. Ni težko zaključiti, da

ljubezen vedno zmaga nad sovraštvom in posledično Antigona nad Kreonom.

Kot drugo neizpodbitno dejstvo za Antigonino početje ne smemo prezreti, da slednje izhaja iz morale, iz etičnih načel. Gre za nenapisana pravila, ki naj bi bila božje narave in kot taka imela večjo moč kot kakršenkoli človeški zakon. Stari Grki so verjeli v neskrunljivost mrtvečevega telesa oziroma posvečenost mrtvih. Vsak mrtev, pa najsi bo zadnji izmeček družbe, je imel pravico do pokopa. Sicer je res obstajal zakon, ki je pravil, da naj se izdajalcev mesta ne pokoplje za domačimi zidovi, vendar so jih v takšnem primeru pokopali izven njih. A to ne spremeni dejstva, pokop je pokop. Če pogledamo, so se te navade ohranile še do danes. Čeprav ne več v isti obliki in na enak način, a vendarle so mrtvi tudi danes dostojno pokopani. Celó če nimaš denarja za grob, ti država dodeli grob. Skratka, gre za nekaj, kar ni od včeraj in bo ostalo najbrž še kar nekaj časa. Antigona se je s svojim dejanjem na simbolni ravni borila za ohranjanje človečnosti v človeški družbi. Kam bi prišli, če se ne bi držali nenapisanih pravil, če ne bi bilo nikakršnih etičnih načel? Ali lahko kar pobijemo ljudi naokoli in na ta način upamo na svetlejšo prihodnost? Človek ne bi bil človek, če v sebi ne bi imel vsaj kančka morale. Kako naj bi se imele Tebe za razvito mesto, ko pa že pri osnovah močno škriplje? Kot pomemben dokaz v prid Antigoni lahko vzamemo tudi dogodke, ki so se zgodili, ko so stražarji želeli odkopati že pokopano truplo. Nenadoma je zavil močan veter ter jim s peskom zaslepil oči. Ničesar niso videli. Dogodke lahko razumemo kot božje sporočilo, da so počeli nekaj narobe oziroma, da je imela Antigona prav. Po drugi strani pa se je vse vrtelo okoli Kreonovega zakona. Edini problem je bil v tem, da ga je Antigona prekršila. A kaj sploh je zakon? Gre zgolj za nepopoln plod Kreonovega uma. Karkoli bi si Kreon izmislil, bi si izmislil sam, kar je že samo po sebi dovolj jasn razlog, da njegov zakon ne bi bil popoln. Z ničemer ne bi bil usklajen in tako bi povzročal nemalo krivic. Tukaj velja omeniti slavni rek rimskega filozofa in pravnika Cicera: »Summum ius – summa iniuria«. To v

prevodu iz latinščine pomeni: »Več prava – več krivice.« Torej več kot bo zakonov, več bo lukenj in več bo nepravičnih sodb, kot je ta pri Antigoni. Nasploh je zakone težko spisati, pa še to počnejo strokovnjaki, ki jih je veliko. Ko pa to počne en sam trmoglav človek, pa to kar kliče po napakah. Kreon je recimo celo spoznal, da ni ravnal prav, a svoje odločitve ni mislil spremeniti. To lahko izvemo iz njegovih sledečih besed: »/.../ Ne morem zdaj pred mestom se postavljati na laž: ubil jo bom, pa naj se toži Zeusu, zavetniku rodu! /.../«. Torej je Kreon sam vedel, da njegov zakon ni bil popoln, a kljub temu ni odnehal. Antigona je torej prekršila zakon, v katerega še sam zakonodajalec ni verjel več. Pomemben vidik v prid Antigoni so besede srbskega prevajalca Miloša Djurića, ki pravi, da v takšnih moralno-konfliktnih situacijah ni odločilno to, kar veleva zakon, ampak to, kar pravno čutijo naprednejši državljani. Antigono pa zagotovo lahko štejemo k naprednejšim državljanom. S svojimi dejanji tudi ni želela prekršiti nobenih pravnih aktov, to ni bil njen namen. Torej, če odmislimo nesmiseln zakon, je delovala popolnoma v skladu z vsemi pravili. Skratka, če strnemo, je Antigonina legitimnost zelo očitno močnejša od Kreonove legalnosti, v katero je celo sam podvomil. Torej tukaj opazimo že drugo razliko v njunem razmišljanju in delovanju.

Že če samo pogledamo Antigono in Kreona, opazimo ogromne razlike. Poleg že omenjenega se njuna karakterja razlikujeta še po svojem bistvu. Antigono bi lahko označili kot nepokorno državljanke, oziroma drugače povedano, revolucionarko. Lahko bi rekli, da je Antigona simbol za revolucijo. A tu ne gre za revolucijo, katere namen bi bil spodkopavati oblast. Noče se sama povzpeti na prestol in Kreona nasilno izriniti, daleč od tega. »Njena revolucija« je, kot že omenjeno, usmerjena v dobrobit vseh, konec koncev tudi v Kreonovo dobrobit. Ni mu želela škodovati in za razliko od revolucij, ki jih poznamo iz kasnejše zgodovine, v tej nihče ne bi umrl. Skratka, težko bi ji kaj očitali, še največji očitki bi leteli na njeno častihlepnost in morda malo patološki odnos do mrtvega brata. Slednjega lahko

razlagamo s tem, da je starim Grkom ožja družina res pomenila vse. Tudi Antigono častihlepnost lahko opravičimo s tem, da je želela rešiti sestro Ismeno. Ni želela, da bi ji sledila v smrt, zato je zanikala njeno vpletenost v pokop ter tako navidezno želela vso slavo obdržati le zase. Slava je pri tem dejanju pomenila smrt. Kot dokaz za to lahko vzamemo Antigone besede iz knjige: »Ne lasti si, kar tvoje ni! Ne sili za mano v smrt! Dovolj, da jaz umrem.« Te besede jasno nakazujejo njeno sestrsko ljubezen. Tako Antigoni res težko očitamo kakšne večje prekrške oziroma nemoralna početja. Po drugi strani pa ima Kreon na glavi veliko masla. Njemu lahko očitamo marsikaj. Dejstvo da je bil tiran, kar kriči ven. Poleg tega, da je s svojim dejanji ustrahoval Tebance, je želel vladati ne samo nad živimi, ampak tudi nad mrtvimi. Ne bogovi zgoraj, ne spodaj se mu niso mogli postaviti po robu. Hadova načela so mu bila tuja. Če bi bilo treba, bi se postavil po robu tudi Zevsu, samo da bi izvršil svoj ukaz in Antigono ubil. Ni se zmenil za Tejreziasove nasvete, skratka želel je nadvladati vsemu in vsakomur. To so jasni obrisi tiranstva. Iz grške mitologije pa poznamo mnogo primerov tega, kar se zgodi, ko nekdo misli, da je boljši od bogov. Svojo zgodbo lahko povejo Tantal, Sizif, Nijoba in verjetno še kdo. A verjetno Kreon tudi njih ne bi poslušal, sam je namreč najbolje vedel. Kot lahko razberemo iz njegovih besed, tudi sin Hajmon ničesar ni vedel: »Kaj se ti blede? Takšenle zelenec nam pamet bo solil pri naših letih!« Tudi vsesplošno mnenje Tebancev po njegovih besedah nič ni štelo: »Meščan me bo učil, kako naj vladam?« Po vsem povedanem bi Kreonu zlahka položili v usta znano načelo francoskega kralja Ludvika XIV.: *l'État, c'est moi*. To po prevodu iz francoščine pomeni: »Država, to sem jaz.« Te besede popolnoma opišejo Kreonovo obnašanje. Tebe so bile njegova last, njegove besede pa edini veljavni zakon. Edina dolžnost državljanov je bila pokorščina. Njegove besede, ki to potrjujejo, so bile: »/.../ A kjer cvete država, prvi temelj blaginje je pokorščina. /.../. Njegov avtokratski način vladanja prikazuje tudi ta citat: »/.../ Le komur dana je oblast, ga ubogaj v vsem – naj je majhno, naj je

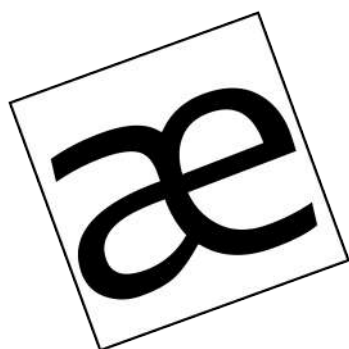
prav, naj ne. /.../« Na njegova ne najboljša načela ga je opozarjal celo njegov sin Hajmon: »Samo v puščini lahko vladaš sam.« S temi motivi je bil Sofokles tudi eden prvih, ki je odprl vprašanje demokracije na tak način. Kot drugo stvar pa lahko Kreonu očitamo zaničevalen odnos do žensk. Tega je tekom zgodbe večkrat izrazil: »/.../ Če je že treba, bolje, da nas izrine moška pest, kot da nas razglase za hlapce žensk.« Iz neznanega razloga zavrača ženske, kar gotovo ni lepa lastnost. Tako sta to kar dve kar hudi in resni obtožbi, za povrh pa je na koncu celo sam uvidel svojo zmoto. Žal prepozno, saj so samomor naredili tako njegova nečakinja Antigona in sin Hajmon, kot tudi žena Evridika. Sam je v grozi izjavil: »/.../ Zdaj sem manj kot nič.« Torej je s tem sprevidel, da je bilo njegovo početje nesmiselno, in posledično priznal Antigoni njen prav. A že če pogledamo njuna karakterja, opazimo zelo jasne razlike, ki zopet govorijo v prid Antigoni.

Vedno pa se da pogledati stvari tudi iz druge perspektive. Po vsem povedanem si kar težko predstavljamo, da bi Antigona in njen stric sploh imela kaj skupnega. A kot ugotavljamo skozi to dramo, je človek zanimivo bitje, zato ni vedno vse le črno-belo. Kakšne stvari so kdaj pa kdaj tudi sive, torej nekje vmes. Kaj pa če se Antigona in Kreon le ne razlikujeta toliko, kot izgleda na prvi pogled? Če posplošimo, je Antigona zagovarjala družinsko, Kreon pa domovinsko pravo. Tako družina kot domovina sta dve neodtujljivi moralni instanci. Nemški filozof Georg Wilhelm Friedrich Hegel je celo trdil, da sta obe moralni načeli enakovredni. Po njegovem mnenju sta oba zagovarjala enakovredno načelo, zato noben ne bi smel popustiti. Posledično je bil konflikt med njima neizogiben. Kasnejši filozofi so Heglovo tezo modificirali do te mere, da niso govorili več o boju med družino in domovino, temveč o boju med človeškim in božjim pravom. Antigona naj bi bila zagovornica božjega, Kreon pa človeškega prava. Bodisi razmerje človek-bog ali pa družina-domovina, ali se res tako zelo razlikujeta med seboj? Vsi smo zavezani k svoji družini, a tudi domovina predstavlja del naše identitete. Vsi smo ljudje, a verniki so nekako povezani tudi z bogom.

Katerokoli razmerje vzamemo, sta obe med seboj tesno povezani. Ena brez druge bi težko shajali. Tako Kreon kot Antigona sta na trenutke že kar malo fanatično zagovarjala svoj prav. Po tem se prav nič ne razlikujeta. Oba sta si za svoje najbližje želela le najboljše. Razlika je le v tem, koga sta definirala kot svoje najbližje. Antigona je za svoje najbližje izbrala najožje družinske člane, Kreon pa vse Tebance in ne svojih sorodnikov. Če odmislimo, da se je spor ves čas vrtel okoli Kreonovih sorodnikov, ga morda lažje razumemo. Ne pravim, da zagovarjamo, le razumemo. Na nek svoj, ne najbolj posrečen način je želel svojim najbližjim, torej Tebancem, pomagati do blaginje; želel jih je obvarovati pred kršitelji zakonov. Mar ni prav tega počela Antigona? Svojemu mrtvemu bratu Polinejku je želela le blaginjo v podzemlju. Prav tako ga je želela obvarovati pred kršiteljem zakonov, toda tokrat ne napisanih, temveč božjih. Ali ni to isto, kot je počel Kreon? Vsak od njiju je v očeh drugega bil čudak in fanatik. A resnica je morda v tem, da sta oba počela isto stvar, le da vsak na svoj način. Lahko rečemo, da sta oba vlekla isti voz z enako silo, le da v nasprotno smer. Pred začetkom vleke sta se na sredini voza gotovo srečala. Ob vleki sta se oba spotaknila. Čeprav je morda na prvi pogled izgledalo drugače, je bil Antigonin padec veliko lepši od Kreonovega. Kljub temu, da se Antigona po svojem padcu, za razliko od Kreona, ni več pobrala, je krajšo potegnil slednji. Ne družine, ne domovine ne moreš izdati in to oba prav dobro vesta. Zato kljub večkrat omenjenim razlikam in konfliktu, v katerem je Antigona imela po tehtnih argumentih očitnejši prav, morda le najdemo veliko skupno točko med Antigono in Kreonom. Kljub razlikam ju ta navidezno združuje. Žal pa ju je prav ta skupna točka oba pokopala.

Včasih je linija med razliko in skupno točko res tanka. Tako ni nujno, da nas skupne točke vedno zblížujejo, razlike pa razdvajajo. Tako ima tudi začetna teza veliko več kot samo en pogled. Sofokles je s svojim delom čisto zares razburkal naš način dojemanja zgodbe. A morda ni on tisti, ki je vse skupaj zanetil. Morda je človeško bitje res tako zanimivo, da lahko isto stvar

gleda z večih zornih kotov. Lahko, da je zadeva povsem enoznačna in je vse skupaj le plod naše domišljije. Tega prav zares nikoli ne bomo izvedeli. Ta misel pa ni od včeraj, tega se je zelo dobro zavedal že Sofokles. Človek je res zagonetno bitje, a žal nimamo ne dovolj časa ne prostora, da bi ga razvozlali. Vse skupaj lahko le potrdimo z začetnimi verzi prve zborovske pesmi, lahko ji rečemo tudi stajenka, z naslovom Oda človeku: »Mnogo je nedoumljivih skrivnosti, in vendar – ni globlje skrivnosti kot človek: čez sivega morja vihar ni hrbet, pod divjim obokom rjovečih valov utira si pot. /.../« Le kdaj bomo to doumeli?

NEBULÆ – revija za sodobno književnost

Letnik XIV, številka 1 (pomlad 2025)

ISSN 2738-5949

Revija deluje pod licenco creative commons.

Glavna in odgovorna urednica:

Nina Kremžar

Uredništvo za poezijo:

Veronika Šoster

Eva Ule

Uredništvo za prozo:

Alex Kama Devetak

Zarja Vršič

Gašper Stražišar

Strokovna sodelavka – lektorica:

Tjaša Kotnik

Oblikovanje, prelom:

Alex Kama Devetak

Nina Kremžar